

Kişisel Gelişim Notları

İÇİNDEKİLER

Artan Eğitim Düzeyi ve Değişen Türk Toplumu	1
Kişisel Gelişim Kitapları Zararlı mıdır?	4
Sürüden Ayrılanı Kurt mu Kapar?	6
Akademik Dünya – İş Dünyası	8
Okulda Verilen Bilgiyi Uygulamak	10
Şartları Fazla Zorlamak	12

Keywords: Eğitim, education, bilgi, information, knowledge, toplum, society, üniversite, university, sosyal hareketlilik, social mobility, yüksek lisans, master, doktora, doctoral degree, İşletme, Business, Hukuk, Law, Endüstri Mühendisliği, Industrial Engineering.

Artan Eğitim Düzeyi ve Değişen Türk Toplumu

Türk toplumunun eğitim düzeyinde yıllar içinde gözle görülür bir iyileşme olduğunu kimse inkar edemez. Ebeveynler her türlü fedakarlığı gösterip çocuklarını okutmak için ellerinden geleni yapıyor. Çünkü kendi yaşadıkları zorlukları eğitimsiz olmalarına bağlıyorlar.

Fakat eğitim düzeyi artsa da ne yazık ki ekonomik iyileşme aynı derecede hızlı olmuyor. Buradan çok rahatlıkla ekonomik durum ile eğitim düzeyi arasında en azından Türkiye örneğinde sanıldığı kadar doğrudan bir ilişki olmadığını söylemek mümkün. Çocuklar eğitildikçe önce lise mezunu işsizler, ardından da üniversite mezunu işsizler olgusuyla karşı karşıyayız.

Bunun dışında askerlik için ya da işsiz kaldığı için yüksek lisans ve doktora ve öğrenciliklerini uzatan kişiler de hatırı sayılır bir kitle oluşturmaktadır. Bu kişilerden bir kısmının öğrendiklerinin önemli bir kısmını günlük hayatlarında kullanamayacaklarını söyleyebiliriz.

Aslında Türkiye eğitim hamlesini bir üretim, sanayi ve teknoloji hamlesiyle taçlandıramamış bir ülkedir. Biyoteknoloji ve genetik mühendislikleri, nükleer enerji mühendislikleri, uçak mühendislikleri hep ülkede olmayan teknolojilerin eğitimini almış fakat işsiz kalmış mezunların çıktığı ve insan sermayesinin heba edildiği eğitim dalları olarak göze çarpmaktadır.

Ülkenin ciddi bir eğitim ve yüksek öğrenim politikası yoktur. Böyle bir şey varsa bile örneğin Almanya'daki gibi sanayiyle pratikle entegre bir teknik eğitim verilememektedir çünkü ülkede gerçek anlamda sanayii yoktur. Ara eleman açığı ise o kadar yazılıp çizilmiştir ki burada tekrarlamaya gerek yoktur.

Bu yazıda asıl vurgulanmak istenen konu Türkiye'de eğitimde aslında aşırı gidildiği konusudur. Bu birçoklarına çok ters bir fikir gibi gelebilir ama sonuçta eğitimin temel amacı insanları hayata hazırlamaktır ama insanlar eğitim bahanesiyle hayatı sürekli ertelemektedirler. O zaman da ortaya üniversite mezunu minibüs şoförü, maden işçisi gibi bizim ülkemize özgü garip durumlar çıkmaktadır.

Anne babaların bu konuda çok yanlış yönlendirmeler yaptığını ve çocuklarına yanlış hedefler koyduklarını görüyoruz. Elbette bu ülkedeki ilk nesiller dolayısıyla da ilk ebeveynler çoğunluk itibarıyla gelişmiş Batı ülkelerindekilerdeki çağdaşlarına göre çok donanımsızdır. O bakımdan şimdi yanlış eğitim politikalarının bedelini ödeyen nesillerin aldıkları derslerle en azından kendilerinden sonraki sonraki nesilleri daha düzgün yetiştirmeleri ve yönlendirmeleri beklenebilir.

Özetle, Türkiye örneğinde eğitimsiz ve düşük gelirli kesimlerden gelen bir birey için daha fazla eğitim daha fazla gelir, statü, mevki, daha kaliteli yaşam anlamına gelmemektedir. Adeta, nasıl para basıldığında paranın toplam değeri artmıyor ve enflasyon oluyorsa, herkes eğitilince de kimsenin durumu iyileşmemekte ve sadece okulda geçirilen zaman artmaktadır. "Eğitim şart" klişesiyle bu kadar dalga geçilmesinin nedeni de bu olgudur.

1980'lerden sonra üniversite sayısında tam bir patlama yaşanmaktadır. Bir zamanların elit okulları olan "Anadolu Lise"leri ve "Fen Lise"leri zaten çoktandır her köşeye açılarak elit okullar olmaktan çıkarılmıştır. Yakında büyük çoğunluğun bir şekilde üniversite bitirdiği ama meslek sahibi olmadığı bir ülke haline geleceğiz.

Politikacılar için az sayıdaki okulun kişilere bir dönem için sağladığı imkanları daha geniş kitlelere sağlamayı vaad etmek elbette ki çok çekicidir. Fakat şu unutuluyor ya da unutulmak isteniyor. Diploma kişiye iş sağlamaz, diploma fabrika ya da işyeri açmaz. Tersine diploma dağıtan okullar, diplomasızlara göre çok daha mutsuz toplum için çok daha tehlikeli diplomasız işsizler ordusu üretir.

Bilgi de eğitim gibi fetiş haline getirilmiş bir kavramdır. Bilgili birisinin bilgisiz birinden üstün olduğu kabaca doğrudur. Ancak bilgi aynı zamanda neredeyse sınırsızdır. O halde hangi bilgiden ne ölçüde edinileceği kritik öneme sahiptir.

Türkiye gibi çok değişken, sık sık ekonomik krizler yaşayan bir ülkede eğer üniversite eğitimi yaygınlaştırılmak isteniyorsa işsizlik halinde bile kişinin yaşamında kullanacağı türden bilgilerin verildiği dallarla yaygınlaşmalıdır. Örneğin sosyal bilimlerde İşletme, Hukuk bölümleri, mühendislikler arasından Endüstri Mühendisliği gibi joker bölümler açılmalıdır. Çok aşırı uzmanlaşmış bölümler sadece köklü üniversitelerde ve sınırlı sayıda yer almalıdır.

Oysa bir sürü üniversite açılıyor ve bir sürü Tarih, Arkeoloji, Makina, Elektrik mezunu veriliyor. Bu bölümleri özel üniversiteler de açıyorlar. Bu kişilerin işsiz kalma tehlikesi İşletme ve Endüstri bölümleri mezunlarına göre çok daha fazladır. Bir İşletme ya da Hukuk mezunu iş bulamasa bile bilgili bir yurttaş olur. Okulda öğrendiğini hayatında uygular. Bizim ülkemize böyle insanlar lazım. Onlar daha sonra isterlerse daha fazla uzmanlaşırlar.

Bu konuda benim bildiğim iki örnek üniversite var. Sabancı ve Okan Üniversiteleri. Bu okullarda bölüm karamı yok gibi bir şey. Öğrenciler fakülteye giriyorlar ve daha sonra daha geç yaşta uzmanlaşıyorlar. Zaten Türkiye’de olan da budur. İnsanlar öylesine bir üniversite bitiriyor. Sonra yüksek lisansla ya da iş tecrübesiyle uzmanlaşıyor.

Aslında dünya şartları da daha esnek elemanları öne çıkarıyor. Elbette belli dönemlerde belli alanlardaki uzmanlar çok iyi para kazanabilir ama bu geçicidir. Hemen o alana başkaları da girer, sayı artar, gelir düşer. Ayrıca, çok uzmanlaşmak isteyenlerin bile bir genel bilgi tabanı olması gerekir. Sadece uzmanlıkla kişi hayata tutunamaz. O yüzden, ABD’de tıp, hukuk gibi alanlarda uzmanlaşmak isteyenler önce üniversite bitirmek zorundadır.

Elbette böyle bir dökümanla yüksek öğrenimin sorunlarını halledilebilir mümkün değil. Ancak burada topluma derinlemesine işlemiş bazı önyargıların yıkılması hedeflenmektedir. Öncelikle, daha fazla eğitim daha iyi değildir. Daha fazla bilgi de daha iyi değildir. Kişinin gereksiz ve hayatta kullanmayacağı bilgiyi edinmemesi edinmesinden daha iyidir.

Bunlar iyi anlaşılırsa veliler de çocuklarını gerekenden fazla okutmak için onca masrafa girmeyecek ve sadece gerektiği kadar okutmanın yollarını arayacak. Yine devlet işsizleri okullarda park etmek için habire üniversite açmayacak. Önce mevcut üniversitelere iş sahası açacak ille bir şey açmak istiyorsa.

Aslında bu ülkede eğitime aşırı eğilinmesi bir tesadüf değil daha çok bilinçli bir tercih ve politika. Açıkça dillendirilmese de bu politika şöyle tanımlanabilir: Devlet yeni nesilleri eğitecek. Kaynaklarını buna sarf edecek, fakat iş alanı açmaya karışmayacak. O eğitilmiş bireyler kendi iş alanlarını kendileri açacaklar. Tamam yine İşletme, Hukuk gibi alanlarda bu olabilir de diyelim Biyoteknoloji konusunda bireylerin gücü nasıl olacak da iş kurmaya yetecek. Burada devletin rolünü sınırladığını ve biraz da çarpıttığını görüyoruz.

Sonuçta çok kalabalık bir öğrenci ordusu ve onların başında kalabalık bir öğretmen, öğretim üyesi ordusu ile ülkemiz dev bir okula benziyor. Fabrikası, üretimi olmayan sadece okulu olan bir ülke. Öğrencilerine de eğer fabrikası olsaydı neler yapacaklarını anlatıyor.

Hazırlayan: Faruk Karaman

farukka@yahoo.com

farukk@tech-strategy.org

Not: Bu tür konulardaki tartışmaları izlemek için www.tech-strategy.org adresindeki gruplara üye olabilir ya da oradaki e-kitap ve dökümanları inceleyebilirsiniz.

Keywords: Eğitim, education, bilgi, information, knowledge, toplum, society, üniversite, university, sosyal hareketlilik, social mobility, yüksek lisans, master, doktora, doctoral degree, İşletme, Business, Hukuk, Law, Endüstri Mühendisliği, Industrial Engineering.

Kişisel Gelişim Kitapları Zararlı mıdır?

Son yıllarda kişisel gelişim kitapları ve eğitimleri konusunda adeta bir patlama yaşanıyor. Hatta öyle ki daha ciddi konulardaki kitaplar bile bu kitapların üslubuna özeniyorlar. Her aşırıya kaçan gelişme gibi bu da tepkilere neden oluyor ve kişisel gelişim kitaplarını toptan değersiz ilan eden kitaplar yazılıyor.

Öncelikle, bu kitapların ve eğitimlerin tamamının bütünüyle faydasız hatta zararlı olduğunu iddia etmek haksızlık olacaktır. Bu kitaplar arasında da kişiye çok şey katan kitaplar vardır. Fakat sorun o kadar sis ve gürültü arasında bu iyilerin nasıl seçilebileceği sorunudur. Bunu kitaplarla yakından ilgisi olmayan ve ciddi bir altyapıya sahip olmayan okurların yapabilmesi mümkün değildir.

Aslında, bu kitaplar konusundaki temel sorun daha derinlerdedir. Bunun için önce bu kitapların özelliklerini listelemeye çalışalım:

1. Çok kolay okunması, bitirilmesi, tüketilmesi hedeflenen kitaplardır,
2. İsimleri, kapakları ve tanıtımlarıyla çok iyi pazarlanmaktadır,
3. Daha temel ama ağır kitaplardaki bilgilerin seyreltilmiş, vulgarize edilmiş, popülerize edilmiş halleridir,
4. Okurlara kısa bir zaman içerisinde, az bir çabayla başkalarının keşfetmediği bir yoldan başarılı olma, zengin olma, bir yere gelme, istediğini elde etme vaadi verilmektedir,
5. Bu kitapları okumayanların hayatta başarılı olamayacakları ima edilmektedir,
6. Başarı için yüzeysel bir bilginin yeterli olduğu, derin bir düşünce ve çabaya gerek olmadığı savunulmaktadır.

Bu noktada bu kitaplardaki asıl soruna gelebiliriz. Bu kitaplar kişilerde bir tatminsizliğe neden olmakta, hep daha fazlasını istemelerine yol açmakta ve kişinin kendi yapabileceklerinin sınırı olmadığı iddia edilmektedir.

Oysa istatistikte “survivorship bias” (hayatta kalanların neden olduğu hata) kavramı vardır. Çok bilinen bir örnekle açıklayalım. Bill Gates dünyanın en zengin adamı ya da adamlarından biridir. O halde en zengin olmak için Bill Gates’in yaptıklarını yapmak gerekir. Oysa dünyada iki tane Bill Gates olamaz. Bir tane olabilir. İki tane Windows olduğunu hayal edebiliyor musunuz ikisinin de sahipleri çok daha az zengin olabilirlerdi. Yani dünyada Bill Gates olma kontenjanı sadece bir kişiliktir. Orada Bill değil de Larry de oturuyor olabilirdi.

Şimdi bu kitapların bir kısmı neredeyse “eğer yeterince çok istersen sen de Bill Gates olabilirsin” mesajını veriyorlar. Binlerce hatta milyonlarca kişinin yani o kitabın okurlarının tamamının bunu başaramayacağı açıktır. En basitinden dünyanın toplam kaynakları sınırlıdır ve buna müsaade etmez.

İşte asıl sorun insanlara bu şekilde gerçekçi olmayan hedefler vererek onların umutlarını sömürmektir. Bu kitapların bir kısmının piyango biletinden farkı yoktur. Aynı duygulara ve ihtiyaçlara hitap ediyorlar.

Bu kitapların yararlı olanlarının özellikleri şunlar olmalıdır:

1. Kişilerin gerçek potansiyellerini ve sınırlarını belirlemeleri ve yapabilecekleri şeyleri yapabilmeleri,
2. Kişinin bilgiye ihtiyaç duyduğu konularda onlara en temel bilgilerin kolay bir şekilde verilmesi ama mutlaka daha temel kaynaklara da okurun yönlendirilmesi,

3. Hayatın, teknolojinin, kültürün hızlı değişimi karşısında bilgileri hızla eskiyen ve demode olan bireylerin tekrar forma l bir eğitime dönmeden makul bir süre içerisinde yeni bilgilerle ya da en azından bunların en gerekli olanlarıyla donanması

Bütün bunlara rağmen ve en yararlıları seçilse bile kişinin sadece kişisel gelişim kitapları ve eğitimleri ile yetinmesi durumunda o kişi kesinlikle hayata derinlikli bir bakışı olmayan ve kolayca yönlendirilebilen bir kişi olacaktır. Sadece gazete okuyan ama kitap okuyan kişilerde olduğu gibi.

Bu kitapların yanında mutlaka çok temel ve klasik kitaplar da okunmalı ve ayrıca en az bir-iki alanda çok derin bir bildi birikimi edinilmesi hedeflenmelidir. Bir uzmanlığı olan kişi hayata o uzmanlığın gözlüğünden bakar ve bu ona perspektif kazandırır. Aslın kişisel gelişim kitaplarından da önce bu tür bir derinliği kazandıracak kitaplar okunmalı ya da iyi bir formal eğitim alınmalıdır.

Kişisel gelişim kitapları türünden kolay tüketilen ve kısa zamanda başarı vaad eden kitaplar aslında tatlı gibidirler. Bir insan sadece tatlı tüketirse çok kilo alır bir sürü sağlık sorunu yaşar ve çok gerekli olan proteinleri, vitaminleri ve başka maddeleri alamaz. Kitap okumak da beslenmek gibidir orada da dengeli olunmalıdır.

Kişisel gelişim kitaplarını eleştiren bazı kitaplar da ne yazık ki eelştirdikleri kitapların yöntemini benimsemiş durumdalar. Dikkat çekme yöntemleri, kolay türketilmeye yönelik üslupları ve reklama yönelik tasarımları ile. Hele tüm bu kitapları değersiz ve tamamen zararlı ilan etmeleri kabul edilemez.

Kitaplar konusunda her zaman için klasiklerin ayrı bir yeri vardır. Güncel, popüler ve çok satan kitapların arasından çok çok azı klasikler kadar insana bir şey katar. Kitabın konusu ne olursa olsun. Zaten her konunun, her bilim dalının, her disiplinin klasikleşmiş yazarları ve eserleri vardır.

Okuyucu biraz zahmeti göze alır ve sabırlı olursa ve bir tane klasik bitirirse en az 10 tane popüler kitap bitirmiş kadar gelişecek ve zenginleşecektir. O anlamda kişisel gelişim kitaplarının en büyük sorunu da popüler olmalıdır. Bugün aldığınız bir kişisel gelişim kitabı ya da başka bir popüler kitap on yıl sonra büyük olasılıkla değersiz hale gelecektir, oysa klasikler arasında binlerce yıldır değerini koruyan kitaplar vardır.

İnsanın elindeki en kıt kaynak para değil zamandır. O açıdan okunacak kitapları seçerken çok titiz davranılmalıdır. Kitap fetişistlerinin “her kitap iyidir” ana fikrine rağbet edilmemelidir. Yararsız hatta bazı açılardan zararlı kitaplar vardır ve bunları ayıklayacak olan da o kişinin kendisidir. Son olarak, birisi için yararlı ve gerekli olan bir kitabın başkası için zararlı ve gereksiz olması da mümkündür.

Sürüden Ayrılanı Kurt mu Kapar?

Meslek seçiminde insanların sürüler halinde hareket ettiklerini görüyoruz. Başkaları bir mesleği çok tercih ettiği için o meslek tercih ediliyor. Her sene bir önceki sene oluşan taban puanlara göre karar veriliyor. Bu puanların sağlıklı olup olmadığını sorgulayan ise yok. Dersanelerdeki sözümona rehberlik öğretmenlerinin yaptıkları da birbirini tekrar etmekten başka bir şey değil.

Aslında, insanların ilgi ve yeteneklerine göre değil de ülke şartlarına göre karar vermek durumunda oldukları bir ülkede bunlar son derece normaldir. Çok para kazandığı düşünülen o meslekler belli sayıdadır ve herkes de onların kapısındaki uzun kuyruklardan birine katılmaktadır.

Sürü psikolojisinin bir nedeni de kişilerin hata yapmaktan korkmalarıdır. Bir kere hata yapar ve yarışta geri kalırlarsa artık toparlayamayacaklarından endişe etmektedirler. Sürüdeki bu kadar insanın hata yapıyor olamayacağını düşünmektedirler. Hata yapsalar bile herkes birden hata yapmış olacak ve sürü içindeki konumları çok fazla değişmeyecektir.

Sürü modelinin tam tersi ise arslan gibi olmak ve avını tek başına avlamaktır. Arslan avını avladıktan sonra en sevdiği, en güzel olan bölümünü yer ve bırakır. Sonra sırtlanlar, akbaba gibi diğer canlılar o avdan yararlanırlar. Her arslanın bir avlanam bölgesi vardır ve bunun sınırı çok iyi çizilmiştir.

Meslek seçiminde de klasik yolların çok dışına çıkmış ve bu yüzden de her türlü zorluğu göze almış kişiler vardır. Doktorluk, mühendislik gibi klasik, kendini ispatlamış mesleklerin peşinde değillerdir. Kendilerine gerçekten uygun olduğunu düşündükleri yolda ilerlemek için ısrar etmişlerdir.

Aslında sürünün içinde olanların bile sürüden ayrılmaları gereken zamanlar vardır. Sürü köye döndüğünde hayvanlar birer birer ayrılır ve kendi sahibinin ahırına gider. Sürü halinde bir mesleğe yönelenler de eğer o meslekten hatırı sayılır bir para kazanmak istiyorlarsa sürüdeki diğerlerinden farklılıklarını ortaya koymalıdır. Ama bunu, kozmetik bazı yöntemlerle değil gerçekten farklılaşarak yapmalıdırlar.

Sürü psikolojisinin ve davranışının işe yarayacağı durumlar vardır, yaramayacağı durumlar vardır. Kriz dönemlerinde, büyük tehlike anlarında birlikte hareket etmek hiç olmadığı kadar büyük bir zorunluluk olur zaten. Fakat, işler düzgün olduğunda da bireysel seçimlerin gerekli olduğu hallerle karşılaşılır. Herkesin kendi başına olduğu, başkalarıyla birlikte yapamayacağı işler vardır.

O halde sürüyle hareket etmek zorunda kalınan durumlar olabilir ama sürüden kopmak gerektiğinde de tereddüt etmemelidir. Sürüden ayrılamayalar bu dünyaya kendi kişisel damgasını vuramazlar. Başkalarına çok benzeyen kişiler sıradanlık damgasını yemekten kurtulamayacak yeryüzünde iz bırakamayacaklardır.

Tabi sürü metaforu insanlar sözkonusu olduğunda tam aynı şekilde işlemez. İnsanlarda hayvanlarda rastlanan davranış tarzlarının hemen hepsine birden rastlaayabilirsiniz. Bir kişi bazı durumlarda ve konularda koyun gibi davranırken bazılarında ise arslan kesilir. Bazı insanların dahil oldukları sürüler çok büyük sürülerken diğerleri daha küçük sürüler içinde yer

alırlar. Daha küçük sürülerdekilerin büyüklerdekine göre daha bağımsız olduklarını tahmin edebilirsiniz.

Genelde çocuklarda ve ergenlerde sürü tipi davranış daha yaygındır. Çünkü bunlar daha kişiliklerini ve kendilerini oluşturamamış, yeterli donanımları edinememişlerdir. O yüzden örneğin ilk okula gidenler çok büyük bir sürünün bir parçasıdır. Tamamen diğerleri gibidirler, onları ayırt eden önemli bir farkları yoktur. Aldıkları eğitim de çok standarttır, farklılaşma imkanları çok azdır.

Sonra orta öğrenimde uzmanlaşmış okullar sözkonusu olur ve alınan eğitim farklılaşır. Kalite farkları da daha önemli olmaya başlar. Derken ilk ciddi farklılıklar oluşmaya başlar. O koskocaman sürü artık alt sürülere bölünmüştür. Alt sürüler de çok çok büyüktür ama bölünmüşlerdir ve farklılaşmaya başlamışlardır.

Üniversiteye gidemeyenler kalabalık bir sürüdür ve yeterince farklılaşmamışlardır. Üniversiteye gidebilenler içinse gerçekten ciddi farklılaşmalar başlamıştır. Fakat aynı ortaöğrenim kurumlarından benzer yüksek öğrenim kurumlarına benzer meslekler edinmek için gidenler haal sürü gibi davranmaktadırlar. Yani kendileri gibi çok kişi vardır. Kendilerini farklılaştıramamışlardır, bunun için çabalamamışlardır da.

Sürü davranışına çok yatkın olup da sürekli benzer tercihler yapmaya devam eden küçük gruplar için çok ileri yaşlarda bile farklılaşma konusunda sorunlar vardır. Bu tür çok benzer geçmişe sahip kişiler arasında bir tür rekabet oluşması kaçınılmazdır. O yüzden gecikmeli de olsa onlar da sürülerinden ayrılmak biraz olsun farklılaşmak ve bir birey olarak ortaya çıkmak zorundadırlar. Bu da ancak çok ileriki yaşlarda mümkün olabilecektir.

Burada sürü davranışını da bireyciliği de mahkum etmiyoruz. Her insanda her iki tür davranıştan da az veya çok vardır. Her ikisinin de gerektiği durumlar vardır. Fakat, her konuda başınabuyruk, tek başına davranmak nasıl yanlışsa hiçbir konuda bir görüşe, kendini ayıracak bir farklılığa sahip olmamak da o kadar büyük eksikliklerdir. O halde sürüden ayrılanı her zaman kurt kapmaz. Arslan olmuşsan sürüden ayrılabilirsin, kurttan da korkmazsın. Her insanın arslan kesileceği durumlar ve zamanlar vardır.

Akademik Dünya – İş Dünyası

Okul yaşamında belli bir başarı gösteren kişilerin hayatlarının belli bir safhalarında karşılaştığı bir ikilemdir bu. Özellikle Türkiye’de akademik yaşamın gelişmiş ülkelere göre daha zor olması nedeniyle bu seçimi yapmak kolay olmamaktadır.

Türkiye’de hekimlik gibi bazı dallar istisna tutulursa akademik kariyer yapmak için belli bir maddi güce sahip olmak neredeyse önkoşul haline gelmektedir. Gerçekten de alanlarında en fazla sivrilmiş akademisyenlerde böyle bir ortak yön bulunmaktadır. Bu yargıya belki akademik camiadan itirazlar yükselecektir ama akademik alandan kazanılan gelirin iş hayatına göre hatırı sayılır derecede düşük olduğunu herkes edecektir.

Akademik kariyer sonucunda da ciddi gelir elde edebilmiş insanlar vardır. Ancak bu çok daha geç yaşlarda olmakta ve bunu her akademisyen de başaramamaktadır. Akademisyenlerin kendilerini iyi pazarlama gibi yetilere genelde önem vermemesi de yaptıkları işten daha fazla para kazanmalarını zorlaştırmaktadır.

Aslında akademik kariyer yapan kişi çok pratik ve hemen paraya dönüşen işlerle uğraşan birisi değildir. O yüzden devlet ve özel kurumların yardımlarıyla desteklenmesi gerekir ki hem çalışmalarını sürdürebilsin, hem de hayatını idame edebilsin. Özellikle ABD’de bu tür yardımlar çok yaygındır ve çalışmanın sonunda akademisyenin işe yarar bir ürün ortaya koymasına bile gerekli değildir.

Ülkemizde elbetteki bu tür fonlar varsa bile çok kısıtlıdır. Çoğu devlet kaynaklıdır. Üniversitelerimiz ise bilimsel araştırma yapmaktan çok öğrenci yetiştirmeye ağırlık vermektedir. Bu, yeni açılan özel üniversitelerde daha fazla böyledir. Çünkü üniversiteye yatırılan paranın kısa zamanda geri dönmesi amaçlanmaktadır.

Şu halde ciddi bir maddi desteği arkasına almayan birisi için akademik kariyer mi özel sektör mü sorusunun cevabı aslında bellidir: Özel sektör. Fakat yine de bazı idealistlerin akademisyen olma seçeneğini zorladıklarını görürsünüz. Fakat çok fazla uzağa gidemezler ve özel sektöre dönmek zorunda kalırlar.

Aslında özel sektör ABD’de bile akademisyen olmaktan daha caziptir. Ancak, orada en azından akademisyen olarak sade de olsa bir hayat sürmek mümkündür. Türkiye’deki akademisyenlerin durumunu anlatıp onları gereksiz yere mahcup etmeyelim. Sadece ders kitaplarını almakta ve konferanslara gitmekte zorlandıklarını söylesek yeter.

Elbette ülkemizde akademisyenliği sadece maddi durumu güçlü olanların yapabilmesi demek aslında entelektüel kapasitesi çok yüksek, akademisyenliğe uygun bazı adayların bambaşka bir kriter ile elenmesi demektir. En iyiler akademisyen olamamaktadır. Gerçi bu ABD’de böyledir. Fakat orada ben idealistim diyenlerin nefes alması mümkündür.

Burada ülkenin gerçeklerinden kopuk bir şekilde akademisyenlerin desteklenmesini savunuyor değiliz. Sonuçta eğer bu ülkede bilime bir rağbet olsaydı, zaten akademisyenleri destekleyen fonlar oluşurdu. O akademisyenlerin ürünleri de ülkeyi bir yere getirir ve zenginleştirirdi. İnsan kaynağının çok kötü kullanıldığı bir ülkeden söz ediyoruz.

Elbette bir üçüncü yol daha vardır. Pratiğe dönük bir akademisyen olmak ve iş dünyası ile akademik dünya arasında sürekli mekik dokumak. Ülkemiz için bu çok pratik bir çözüm gibi görünmektedir. Bu şekilde, kendi akademik çalışmaları için gerekli fonu kişinin kendisi sağlamakta ve kendi kendine destek olmaktadır.

Bu tür bir çalışma da akademik hayatla iş hayatı birlikte sürdürülebileceği gibi dönemsel olarak birisi ya da diğeri ağırlık kazanabilir. Böylece hem akademisyenliğe göre daha yüksek gelir elde edilir hem de akademik dünyadan tam olarak kopulmamış olur. Her iki dünyanın da en iyi tarafları elde edilmiş olur.

Fakat bu seçeneğin de sakıncaları vardır. Bu şekilde akademik yönelimi olan birisi iş dünyasında aşırı kalifiye (over-qualified) olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Akademik dünyada da belli bir noktanın ötesine çıkması çok zordur. İki taraf birlikte yürütüldüğü için de kişinin zamanı ve enerjisi dağılmakta ve performansı düşmektedir. Sonuçta sıradan bir akademisyen ve orta düzeyde bir çalışan olma tehlikesi vardır.

En büyük sorun da kariyer anlamındadır. Her iki tarafı da idare ederek gelinecek yerin genelde bir üst sınırı vardır ve tek bir tanesi seçilip bütün enerji ile ona yüklenilse idi o tek alanda daha yükseğe çıkılabilirdi. Dolayısıyla er ya da geç yine iş dünyası ve akademisyenlik arasında bir tercih yapılması gerekmekte ikisini birlikte yürütme seçeneği bu tercih zamanının sadece bir miktar geciktirmektedir. En ideali, her iki seçeneğin de yeterli maddi imkanları sağlaması ve kişinin tercihini maddi sorunları düşünmeden ilgi alanları ve yetenekleri doğrultusunda yapabilmesidir.

Okulda Verilen Bilgiyi Uygulamak

Ülkemiz şartlarında okulda verilen bilginin hayata geçirilmesi mümkün olmuyor. O bilginin ancak çok az bir bölümü kullanılabilir. Hatta sırf bilgiyi kullanmak için kişiler kendi şartlarını gereksiz yere zorluyorlar. Kendilerini o bilgiyi kullanmak zorunda olduklarına şartlandırıyorlar.

Oysa en şanslı kişiler için bile okulda verilen bilgiyi tamamen hayata uygulamak mümkün değildir. Okulda verilen bilgi ne kadar uğraşılırsa uğraşılın teorik kalır. Pratik olduğu durumlarda bile en yeni uygulamaları içermez ve eksiktir.

Diğer taraftan okullarda öğrenciler eğitilirken onlara bir uzmanlık kazandırılır ama o uzmanlık içinde bir tür de genel kültür verilir. Çünkü, o öğrencinin mezun olduğunda nasıl bir tür işte çalışacağı belli değildir. Herkes farklı tür işler yapacaktır ve hepsinin bir asgari müştereki sağlanmaya çalışılır. Bu yüzden herkesin ilgisini çekse de çekmese de standart bir program herkese dayatılır.

En ideali tabii ki her öğrencinin özel bir eğitim alması olurdu ama böyle bir eğitim çok pahalıya patlardı. Zaten bu sisteme yaklaşabilen okullar epey yüksek ücretler talep ediyorlar. O durumda öğrenciye verilen eğitimin daha azı boşa gidecektir ve okul öğrenciyi hayata daha iyi hazırlayacaktır.

Bu olmayınca da çok klişe bir analizle okulun insanlara formasyon kazandırdığı yani onları şekle ve kalıba soktuğu söylenir. Okuldaki bilgiler gerçek hayatta işe yaramasa bile en azından kişiler şekle sokulmaktadır ve bu açıdan okulda verilen eğitim yararlıdır denilir.

Bu düşünceye tam olarak katılmak mümkün değil. Formasyona sokma kısmı doğru olabilir ama bu formasyon o kişinin tam da hayatta ihtiyaç duyacağı formasyon mudur? Çeşit çeşit formasyonlar var ve bazılarının birbirleriyle çatışan yönleri olabilir. Bu değişik sporların birbirine ket vurmasına benzer. Yüzme farklı kasları çalıştırır, tenis ise farklı kasları.

Gençlerin tamamını şekle sokup sonra onları işsiz bir şekilde hayatın kucağına atan bir eğitim sisteminin formasyon bahanesine sığınmasının özrü yok. Elbette eğitim eğmekten gelen bir kavram olarak insanın bilgi ve düşüncelerini şekle sokar, onları sınıflar, sistematize eder ve kişiye hayatı onun aracılığıyla göreceği bir gözlük verir. Ancak, okulun ayrıca bir de meslek edindirme işlevi ve misyonu vardır. Hele bizim gibi ülkelerde daha fazla vardır.

Okulların meslek edindirme dışında araştırma geliştirme yapma, bilim adamı yetiştirme gibi rolleri de vardır. Bu yüzden teorik eğitimi çok fazla dışlayamazlar. Çok derin teorik temeller olmadan belki iş hayatında başarılı olunabilir ancak üniversitede kalınıp bilimsel çalışmalar yapılamaz.

Fakat bu noktadaki yanlışlık da sanki herkes üniversitede kalıp akademisyen olacakmış ya da olmak zorundaymış gibi bütün öğrencilere ayırım yapmaksızın aynı ağır teorik eğitimi vermektir. Bu sadece Türkiye’de değil yurt dışında bile tam olarak çözülememiş bir sorundur.

En iyi üniversiteler için bile herkese standart ezberlenmiş bir eğitimi vermek daha kolay ve daha ucuz gelmektedir. O nedenle herkes bir daha hayatı boyunca hiçbir zaman kullanmayacağı o ağır teorik bilgileri öğrenmek ya da çoğu durumda ezberlemek zorunda kalmaktadır.

Pratik eğitime yönelik başka kurumların olduğu öne sürülebilir. Bu kısmen doğrusur da. Örneğin iki yıllık okulların eğitim programı daha fazla pratik uygulama içerir. Ancak bu, dört yıllık programların da fildişi kulelerinde yaşayan insanlar yetiştirme misyonunu haklı çıkarmaz.

Bazı alanlar hayata edinilen bilgiyi uygulama açısından daha şanslıdır. Örneğin hukuk, işletme, endüstri gibi insanın karşısına sık çıkan bilgileri ve donanımları kazandıran bölümler. Bu bölümlerin pratik bir eğitim verme gibi bir çabanın içine çok fazla girmesine gerek yoktur. Ama örneğin bir Fizik ya da Matematik bölümü mezunu için bizim ülkemizde öğretmen olma dışında bir uygulama alanı gözükmemektedir.

Bu noktada şöyle bir sorun göze çarpmaktadır. Bizim üniversitelerimizin programları gelişmiş ülkelerdeki programların birebir kopyasıdır. Oysa o üniversitelerin eğitimi kendi ülkelerine göre tasarlanmıştır. Örneğin Fizikçi ya da Matematikçi oralarda bilgisini pratik alana dökerek iş sahaları bulabilmektedir. Oysa bizim ülkemizde verilen ülkenin bizim ülkemizin ihtiyaçlarına ve şartlarına uygun olması gerekir. Bu daha az teorik bir eğitim anlamına geliyorsa da öyle olmalıdır.

Ülkede teorik eğitimin tamamen dışlanmaması adına belli sayıda üniversitenin belli bölümleri aşırı teorik eğitime devam edebilir. Ancak, bu eğitim bütün ülkede birden uygulanan yaygın bir eğitim olmamalıdır.

Özel üniversitelerin verdikleri eğitimi uygulamaya yaklaştıracak çabalar içinde olduğunu gözlemliyoruz. Ancak onlar da henüz kendilerini yeni oluşturduklarından bu çabaların üzerine çok fazla gidememektedir. Ayrıca, şurası da bir gerçektir ki özel üniversiteleri kuran ve yöneten ekipler de Türkiye'nin yüksek öğrenim geleneği içinden gelmiş kişilerdir. Eskiden beri olanın devam edip gitmesinde büyük bir sakınca görmemektedirler.

Teoriye ve teorik eğitimi tamamen dışladığımız sanılmasın. Tersine teori olmadan pratik de olmaz. Teorisiz pratik bir yerde mutlaka tıkanır. Oysa olan şudur: Ülkenin ihtiyacının ve sindirebileceğinin çok ötesinde teorik formasyon almış öğrenciler mezun edilmektedir. Bu öğrencilerin zamanı da, onlara harcanan para da boşa gitmektedir.

Bu konuda herkesin de bildiği gibi en güzel örnek Alman eğitim sistemidir. Orada teorik eğitim alacaklar oldukça erken ayrılmakta ve kalan kişilere pratik eğitim verilmektedir. Arada geçiş olanağı varsa da sınırlıdır.

Bizde ise herkes teorik eğitim almanın peşindedir. Bu konuda yeteneği olmayanlar bile. Sonuçta da diplomalı işsizlik sorunuyla boğuşup durmaktayız. Bizim gibi bir ülkede herkesin klasik lise ve/veya üniversite eğitimi alması büyük bir lüktür. Almanya'da olduğu gibi ağırlık teknik ve pratik eğitime verilmelidir.

Bir eğitim sisteminde esas olan herkesin ilgi, yetenek ve becerilerine göre yönlendirilmesi ve kendisine ona göre fırsatlar verilmesidir. Fırsat eşitliği eşit yeteneğe eşit fırsat olarak algılanmalıdır. Yoksa herkesin üniversitelere gidip teorik eğitim alması yaklaşımı devam ederse insanlar da okulda öğrendiklerini hiçbir zaman uygulamaya dökemezler.

Şartları Fazla Zorlamak

İnsanların doğuştan bencil olduklarını, sadece kendilerini düşündüklerini kabul etmeyecek çok az kişi vardır. Onlar da bu durumun düzeltilebileceğini savunacaklardır. Sonuç olarak dinler ve felsefeler insanın çıkarıcılığı konusunda uzlaşmışlardır. İnsanda kötülüğü emreden bir nefis ya da kontrol altında tutulması, eğitilmesi gereken hayvani bir yan vardır.

Kişisel gelişim kitaplarında çokça övülen davranış şekli de hemen anlaşılabilirdi üzere insanın daha çok mal, para, zenginlik, eşya, araç, ünvan, makam, mevki, şöhret ...vb. sahibi olmasıdır. Bu konuda en samimi ve yapmacıksız tavrı da Machiavelli (Makyavel) göstermiştir. Amaca ulaşmak için her yol mübahtır şeklinde bir felsefe ortaya koymuştur. Gerçi onun ortaya koyduğu felsefeyi aslında onu eleştirmek için abartılı şekilde ortaya koyduğunu söyleyenler de çıkmıştır ama öyle bile olsa demek ki eleştirilen böyle bir davranış biçimi o dönemde yaygındı.

İnsanın çıkarı peşinde koşan bir yaratık olduğunu kabulle yola çıkarsak aslında onun bu yolda kendisine bile zarar verdiğini görürüz. Çıkarları ve hedeflerine insan öylesine kilitlenir ki sonunda en yakınlarındaki insanların bile ne durumda olduğu onu ilgilendirmez. Onları en hafif deyimle ihmal eder ya da daha kötüsü onlara hırsları yüzünden zarar vermeye başlar.

Oysa insan sosyal bir varlıktır ve tek başına bu hayata tutunamaz. Bu ihmal ettiği, hatırlamadığı, zarar verdiği kişilere ilerde ihtiyaç duyabilir. Ancak onlar artık orada yokturlar. Onlar çoktan kaybedilmişlerdir. Her şeyden daha çok edinme pahasına. Ödenen bir bedel vardır. Dünyada hiçbir şey bedelsiz değildir ve hiç kimse her şeyi birden elde edemez.

İnsanın hayatında alanlar vardır. Eğer bir alan çok fazla ağırlık verilirse başka alanlar ihmal edilir. Bir alanda ne kadar aşırı gidilmişse öteki alanlardaki kayıplar da o kadar büyük ve acı olacaktır. Eğer o kişi edindiği şeylerin bütün bu kayıplara değdiğini düşünüyorsa sorun yoktur ancak bunu söyleyebilen çok az kişi vardır.

Sonuçta her aşırı hırslı kişinin pişman olduğu bir nokta gelip çatar. Ne kadar geç olursa da duyulan pişmanlık o kadar fazla olur. O istediği bütün hedeflerine görünürde ulaşmıştır ama mutlu ve huzurlu değildir. Elde ettiklerinin içi boştur, çok yüksek bedel ödenmiştir ve bütün bunların hepsi de geçicidir, bir gün kaybedilecektir.

Fakat bu aşırı hırslı kimselerin öyle hemen durulacaklarını sanmayın. Tekrar tekrar her şeyi birden elde etme yolculuğuna çıkmak isteyeceklerdir. “Asla vazgeçme” gibi klişelerle büyümüşlerdir ve bu tür öğütler hücrelerine, hatta zerrelerine kadar işlemiştir. Asla vazgeçmeyeceksin, şartları ve sınırları zorlayacaksın ta ki istediğini elde edene kadar.

Oysa bir kişinin bir şeyi elde etmede önüne çıkan bir engel çoğu durumda başka bir insandır. Başka bir insanın çıkarlarıyla çatışıldığı ve onun avlanma sahasına girildiği için dirençle karşılaşılmaktadır zaten. Yani ne pahasına olursa olsun bir hedefe ulaşmayı kafaya koymak demek o yolda engel olarak çıkabilecek bütün insanları ezip geçmek demektir. Bunlar yakındaki arkadaşlar, akrabalar, tanıdıklar vs. de olabilir.

İnsanoğlu ölümlü olduğunu, hayatının ve zamanının sınırlı olduğunu sık sık unutuyor. Fakat insanları hırs küpü yapan o kişisel gelişim kitapları neredeyse saniyeni değerlendir, o ana sonsuz zevkler, keyifler sığdır anlamına gelen mesajlar veriyorlar. “Hayatı dolu dolu yaşamalısın, sen istersen her şeyi yapabilirsin, kendi sınırlarını aş” benzeri mesajlar.

İşin kötüsü insanların böyle yapmadıklarında suçluluk hissetmelerini sağlayacak şekilde onlara bu mesajların değişik kanallardan sık sık verilmesidir ve bu mesajların onların beynine kazınmasıdır. Böylece aslında bu hataya düşmeyen insanlar bile yanlış davranış kalıplarına sürüklenmektedir.

Bir insanın kapasitesinin, zamanının, ömrünün, yeteneklerinin, yapabileceklerinin, gücünün, enerjisinin sınırlı olduğu o kadar açık bir şey iken yine de buna rağmen insanlara sınırsız bir hırs pompalanması akıl alacak bir şey değildir.

Oysa yapılması gereken her insana sınırları olduğunu öğretmektir. Bir insan için en büyük erdemlerden birisi kendi yapabileceklerinin sınırlarını keşfetmektir. Elbette insanın bilgi, yetenek ve enerjisinin atıl bir şekilde kalması iyi bir şey değildir ama bir insanın çapını çok aşan altından kalkamayacağı işlere kalkışıp da elindekileri de kaybetmesi de iyi bir şey değildir.

İnsanlar eğer güçlerini aşacak işler yapmak istiyorlarsa bunun makul ve mantıklı tek yolu vardır: Kendi güçlerinin yetmediği noktalarda başka insanlarla işbirliği yapmak. Elbette bu Batı'daki abartılmış anlamıyla bireycilikle bir miktar ters düşebilir ancak daha az enerjiyle daha çok iş yapmanın başka bir yolu da yoktur.

Bir insan kendisinden maksimum değil optimum fayda elde etmeyi hedeflemelidir. Bu konuda bir verimlilik arayışı olmalıdır. Harcanan birim enerji başına ne kadar fayda elde edilebiliyor. Bu rakam hızla düşmeye başladıysa o zaman yanlış bir yöne doğru gidiliyor olabilir. Bu bir alarm sinyali olmalıdır.

Bir yöne doğru gittiğinizde engeller sürekli artıyorsa o zaman daha vakit varken o yöne gitmekten vazgeçmelisiniz ve bunu bir gurur meselesi olmaktan çıkarmalısınız. Çünkü devam ederseniz çok büyük zararlarla karşılaşma olasılığınız yüksektir. Belki böyle değildir ve siz o engeli aşabilirsiniz ancak kolayca ilerleyeceğiniz başka alanlar varken neden zorluklarla yüzleşmeyi tercih edersiniz ki.

Özetle, bazı kişisel gelişim kitaplarının öğütlediğinin tersine şartları çok fazla zorlamak çoğu zaman için en iyi yöntem değildir. Belki de size uygun olmayan bir şey yapmaya çalışıyorsunuz ve bunu kabul etmiyorsunuz. Bir konuda aşırı bir zorluk varsa o alanda çabalamaktan en azından o an için vazgeçin. O alanı kendi haline bırakın. Siz başka bir alana yönelin. Bu şekilde daah az emekle daha çok iş görebildiğinizi hayretle keşfedeceksiniz.

Hazırlayan: Faruk Karaman, Mart 2009

farukka@yahoo.com

farukk@tech-strategy.org

Not: www.tech-strategy.org sitesindeki ilgi duyduğunuz gruplara üye olabilir bilgi paylaşımı ve tartışmalara katılabilirsiniz.